

STORTINGET

Innst. 376 L

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra energi- og miljøkomiteen

Prop. 65 L (2022–2023)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringar i energiloven (endringar om funksjonelt skilje for nettføretak)

Til Stortinget

Sammendrag

Olje- og energidepartementet føreslår i proposisjonen endringar i føresegnene i energilova om funksjonelt skilje for nettføretak. Kravet til funksjonelt skilje etter energilova gjeld i dag ikkje for nettselskap med 10 000 eller færre nettkundar. Departementet føreslår at kravet til funksjonelt skilje berre skal gjelde for nettføretak som har 100 000 eller fleire nettkundar.

Departementet føreslår derfor endringar i energilova § 4-7, som tok til å gjelde i mars 2021.

Energilova §§ 4-6 og 4-7 stiller krav om selskapsmessig og funksjonelt skilje mellom nettverksemd og produksjon og omsetning av elektrisk energi.

I det tredje elmarknadsdirektivet 2009/72/EF er det krav til mellom anna funksjonelt skilje for nettselskap. Etter artikkel 26 nr. 4 har statane høve til å vedta unntak frå kravet om funksjonelt skilje for nettføretak med færre enn 100 000 tilknytte nettkundar.

Nettverksemd er eit naturleg monopol, og nettkundane kan ikkje velje kva nettselskap dei ønskjer å bruke. Det er derfor viktig at myndigheitene har eit godt regelverk som sikrar at nettselskapa opptrer nøytralt.

Kravet til funksjonelt skilje i energilova har vore endra fleire gonger dei siste åra. Føresegnene supplerer kravet til selskapsmessig skilje og er eit kostnadseffek-

tivt alternativ til å føre tilsyn og kontroll med vertikalt integrerte verksemdar for å sikre det same behovet for nøytralitet. Føremålet med regelverket om selskapsmessig og funksjonelt skilje skal bidra til å sikre at nettselskapa opptrer nøytralt overfor alle brukarar av nettet.

Eit unntak frå kravet til funksjonelt skilje gir på den andre sida kostnadsinnsparingar for dei aktuelle konsersna, som medfører lågare nettleige for kundane. Departementet har sidan grensa på 10 000 eller fleire nettkundar blei innført, blitt kontakta av fleire av dei mindre nettselskapa, som hevdar at grensa bør vere høgare. Nettselskapa med under 10 000 nettkundar hevdar at det ikkje er ønskeleg med fusjonar med andre nettselskap, fordi dei da kjem over grensa for kravet til funksjonelt skilje. Dette fører til fragmentering av fagmiljø, som kan vere uheldig for den lokale kraftberedskapen.

Etter ei samla vurdering føreslår departementet at nettselskap som har 100 000 eller fleire kundar, må gjennomføre funksjonelt skilje. Det er ikkje forslag om nokon endringar i regelverket elles som set krav til nøytral framferd hos nettselskapa. Etter energilova er det krav til mellom anna nøytral framferd og separate budsjett og rekneskapar. Det omfattar også nettselskap med færre enn 100 000 nettkundar.

Departementet viser til at alle nettselskap er underlagde krav om nøytral framferd overfor straumkundar, kraftprodusentar, kraftleverandørar og andre tenesteleverandørar. Nøytral framferd er ein føresetnad for like marknadsvilkår, som igjen bidrar til ein velfungerande kraftmarknad og effektiv konkurranse.

Olje- og energidepartementet sende forslaget til endring av energilova § 4-7 på høyring 14. september 2022. Det er gjort greie for høyringa i proposisjonen.

Økonomiske og administrative konsekvensar

Dei føreslåtte endringane fører til at kravet om funksjonelt skilje blir avgrensa til integrerte føretak der nettføretaket har 100 000 eller fleire nettkundar. Det er seks nettselskap som har 100 000 eller fleire nettkundar.

Alle nettføretaka, uavhengig av talet på nettkundar, vil framleis vere underlagde kravet om selskapsmessig skilje. Det reduserer risikoen for at eit unntak frå kravet om funksjonelt skilje verkar negativt inn på nøytraliteten til selskapa. Nøytral framferd er ein føresetnad for like marknadsvilkår, noko som igjen bidrar til ein vel fungerande kraftmarknad og effektiv konkurranse. Heving av terskelen vil kunne medføre behov for økt tilsyn og kontroll med vertikalt integrerte føretak for å vareta same behov for nøytralitet.

At færre integrerte føretak blir omfatta av kravet om funksjonelt skilje, vil gi ei kostnadsinnsparing for dei konserna som ikkje lenger er omfatta, og som kan bruke dei same personane i leiande stillingar i fleire selskap i konsernet. Kor store innsparingar det er snakk om, er vanskeleg å talfeste, sidan kostnadene og gevinstane blir påverka av korleis energikonserna vel å organisere seg. Ei heving av grensa for kravet om funksjonelt skilje slik det er føreslått, vil innebere at 83 av 89 nettselskap ikkje er omfatta av kravet.

Etter ei samla vurdering meiner departementet at ulempene med heving av terskelen for krav om funksjonelt skilje ikkje er tilstrekkeleg store til at kravet må først vidare slik det er i dag. Andre krav til nøytraliteten til selskapa kjem framleis til å gjelde, sjølv om fleire selskap enn i dag får unntak frå kravet til funksjonelt skilje.

Inntektsramma til nettselskapa blir delvis fastsett på bakgrunn av ei effektivitetsmåling mot andre nettselskap. Dagens krav om funksjonelt skilje fører til at mange av nettselskapa har ulike rammevilkår, og ei heving av terskelen vil føre til at over 90 prosent av nettselskapa ikkje er omfatta av kravet. Ei heving av grensa til å omfatte dei nettselskapa som har 100 000 eller fleire nettkundar, vil dessutan føre til at selskapa som blir omfatta av kravet, er så store at dei naturleg vil vere funksjonelt skilde. Ei heving av terskelen vil såleis kunne leggje til rette for likare rammevilkår for nettselskapa.

Ei heving av grensa for krav til funksjonelt skilje vil ikkje vere til hinder for fusjonar mellom nettselskap som det av bedriftsøkonomiske og samfunnsøkonomiske omsyn er rasjonelt å gjennomføre.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Mani Hussaini, Stein Erik Lauvås, Linda Monsen Merkesdal, lederen Marianne

Sivertsen Næss og Hadia Tajik, fra Høyre, Nikolai Astrup, Bård Ludvig Thorheim, Ove Trellevik og Mathilde Tybring-Gjedde, fra Senterpartiet, Siv Mossleth, Ole André Myhrvold og Gro-Anita Mykjåland, fra Fremskrittspartiet, Terje Halleland og Marius Arion Nilsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Lars Haltbrekken, fra Rødt, Sofie Marhaug, fra Venstre, Ola Elvestuen, fra Miljøpartiet De Grønne, Une Bastholm, og fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, viser til behandlingen av Prop. 35 L (2015–2016) og Innst. 207 L (2015–2016), hvor det ble innført strengere krav til selskapsmessig og funksjonelt skille mellom nettvirksomhet og annen virksomhet, der lovens tidligere grense på 100 000 nettkunder ble opphevet. Komiteen viser videre til behandlingen av Prop. 25 L (2020–2021) og Innst. 183 L (2020–2021), der nettselskap med 10 000 eller færre nettkunder ble unntatt kravet om funksjonelt skille.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, viser til regjeringens høring om endring av krav til funksjonelt skille for nettføretak. Høringsfrist var 14. desember 2022. Flertallet merker seg at et flertall av høringsssvarene stiller seg positivt til forslaget om å heve grensen for krav til funksjonelt skille til nettselskaper med 100 000 eller flere nettkunder.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at nettselskapene står overfor betydelige endringer. Det er behov for store investeringer i økt nettkapasitet og digitale løsninger, i en tid der produksjons- og forbruksmønstre er i endring. Det er avgjørende at selskapene har tilstrekkelig kapasitet til å håndtere disse endringene i tiden som kommer, samtidig som nettleien holdes så lav som mulig og forsyningsikkerheten ivaretas.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener det er viktig at alle nettselskaper forholder seg til de samme reguleringer. Nettselskaper er naturlige monopoler, og det er derfor særskilt viktig med reguleringer som ivaretar kundenes interesser uavhengig av hvilket selskap de er tilknyttet. Samtidig er det noen selskaper som har så få kunder og lav omsetning at det kan være nødvendig å gjøre unntak fra kravet om funksjonelt skille. Det ble derfor bestemt at selskaper med færre enn 10 000 kunder skulle unntas kravet om funksjonelt skille. Disse medlemmer mener det er uheldig at regjeringen foreslår å heve denne terskelen til 100 000 kunder. Dette vil innebære

at kun seks selskaper, av totalt 89 selskaper, vil være omfattet av kravet om funksjonelt skille.

Disse medlemmer støtter derfor ikke forslaget fra regjeringen.

Disse medlemmer mener videre at det fremdeles er for mange små nettselskaper i Norge. En nettstruktur bestående av svært mange små selskaper er uheldig for selskapenes evne til å håndtere risiko, tiltrekke seg rett kompetanse og løse oppgavene mest mulig kostnadseffektivt. Det er flere eksempler på sammenslåinger av nettselskap der kundene i de minste selskapene har fått betydelig redusert nettleie, og det nye selskapet samlet sett er bedre i stand til å ivareta nettselskapets ansvar på en effektiv og rasjonell måte.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for en nettstruktur med betydelig færre nettselskaper enn i dag, og komme tilbake til Stortinget med forslag til hvordan dette kan gjøres.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener det er en misforståelse å tro at det er en sammenheng mellom størrelse på nettselskapene og kostnader, og viser til at en rekke mindre nettselskaper har klart å holde kostnadene nede og ha lav nettleie.

Disse medlemmer mener at krav om funksjonelt skille for små nettselskaper er et byråkratiserende tiltak som kan føre til dobbelt-ansettelser og dobbeltarbeid og selskaper som er mindre tilpasningsdyktige, og at det er lurt av Norge å bruke unntaksreglene i EUs regelverk, som er tatt inn i norsk lov.

Disse medlemmer mener videre en økning av grensen for funksjonelt skille ikke står i veien for fornuftige sammenslåinger av nettselskaper, der dette er aktuelt. Disse medlemmer mener tvert imot at flere kan få muligheten til å slå seg sammen og forbli under grensen for funksjonelt skille.

Komiteens medlem fra Venstre støtter ikke forslaget til endringer i energiloven om funksjonelt skille for nettselskap. Dette medlem viser til høringsvarene fra Konkurransetilsynet, Statkraft og Reguleringsmyndigheten for energi (RME), som alle er kritiske til å øke kravet til funksjonelt skille til 100 000 nettkunder. Dette medlem påpeker at en økning i grensen for krav om funksjonelt skille kan gi et høyere

kostnadsnivå i nettbransjen og dermed dyrere nettleie for kundene. En heving av grensen for funksjonelt skille svekker insentivene til samfunnsøkonomisk lønnsomme sammenslåinger av nettselskap i større enheter som gir stordriftsfordeler. Dette medlem viser videre til at hevingen av kravet om funksjonelt skille øker risikoen for at nettselskapene ikke opptrer nøytralt, og påpeker at dette kan påvirke konkurransen i andre markeder der konsernet er aktive. Dette medlem mener regjeringen, istedenfor å heve taket for funksjonelt skille, bør vurdere å innføre krav om funksjonelt skille for alle nettselskap, uavhengig av størrelse.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen legge til rette for en nettstruktur med betydelig færre nettselskaper enn i dag, og komme tilbake til Stortinget med forslag til hvordan dette kan gjøres.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råar Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i energiloven (endringer om funksjonelt skille for nettføretak)

I

I lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. skal § 4-7 tredje ledd lyde:

Kravene i første og annet ledd gjelder ikke for nettføretak med færre enn 100 000 nettkunder.

II

Lova gjeld frå den tida Kongen fastset.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 16. mai 2023

Marianne Sivertsen Næss

leder

Ole André Myhrvold

ordfører

